

Danish University Colleges

Afsluttende rapport fra forskergruppen (2019-2023)

LegeKunst i VIA UC

Nørgaard, Astrid Kidde Larsen; Blomgren, Henriette; Adamsen, Lise My; Blume, Michael Friedrich Walter

Publication date:
2023

[Link to publication](#)

Citation for pulished version (APA):

Nørgaard, A. K. L., Blomgren, H., Adamsen, L. M., & Blume, M. F. W. (2023). *Afsluttende rapport fra forskergruppen (2019-2023): LegeKunst i VIA UC*. VIA University College.

General rights

Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

- Users may download and print one copy of any publication from the public portal for the purpose of private study or research.
- You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain
- You may freely distribute the URL identifying the publication in the public portal

Download policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

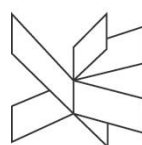
VIA University College

Afsluttende rapport fra forskergruppen (2019-2023)

Forfattet af Astrid Kidde L. Nørgaard, Henriette Blomgren, Lise My E. Adamsen og Michael F. Walter Blume

**VIBORG
KOMMUNE**

VIA University
College

Indledning	3
VIA's forskningsprojekter i LegeKunst	7
Jazz i børnehaven.....	7
Vi tager på fantasirejse i skoven.....	10
Det danser vi om	13
Samskabt uddannelse i og med kunst og æstetik.....	16
LegeKunstmodel 5 møder hverdagslivet i en daginstitution	20
Samskabte eksperimenter med kunst og æstetik.....	23
Efterskrift: LegeKunst som fest?.....	28
Referenceliste.....	30

Indledning

Denne afsluttende afrapportering opsummerer, kortlægger og formidler VIA University Colleges bidrag til forskningen i det nationale projekt LegeKunst (2019-2023). Projekterne, som I kan læse om i denne rapport, er skabt løbende over de 4 år i projektperioden. Afrapporteringen henvender sig til aktører, partnere og interessenter i LegeKunst og har til formål at formidle et overblik over temaer, metoder, fund og refleksioner i VIA's forskningsprojekter.

Rapporten er udgivet som Open Acces i UC-Viden. Søgeord: LegeKunst, afrapportering eller søg på forfatterne i UC-viden.

LegeKunst er et tværgående udviklings-og forskningsprojekt fondet af Nordea fonden, medfinansieret af Viborg Kommune, UC Nord, VIA UC, UC Lillebælt, Professionshøjskolen Absalon, Københavns Professionshøjskole, DPU ved Aarhus Universitet samt en lang række deltagende kommuner. Projektejer af LegeKunst er Kulturprinsen, som er et Udviklingscenter for Børne- og Ungekultur (<https://kulturprinsen.dk/>).

På websitet for projekt LegeKunst beskrives formålet for projektet på følgende måde:

"LegeKunst er et landsdækkende løft til 0-6 års-området. Vi bygger bro og skaber møder mellem børn, dagplejere, pædagoger, dagtilbudsledere, forskere, studerende, undervisere, kunstnere og kulturformidlere. Gennem nye, tætte fællesskaber skabes et forskningsbaseret erfaringsgrundlag for, hvordan vi på tværs af professioner kan arbejde sammen om at skabe den højest mulige kvalitet og inddragelse, når børn lokalt møder kunstnere, kulturinstitutioner og kulturformidlere i dagtilbud.

LegeKunst bringer de yngste tættere på kunsten og kulturen og forsker i, hvad mødet med kunst, kultur og æstetiske læreprocesser i hverdagen betyder for børns leg og dannelse samt for de voksne omkring dem. LegeKunst er samskabende praksis i et tæt samarbejde med pædagoguddannelsen og får således også indflydelse på kommende pædagogers hverdag.

LegeKunst giver et kompetenceløft til børnenes hverdagsvoksne gennem mødet med kunst og kultur i dagligdagen. Med aktionslæring som fælles metode og gennem forskning skabt sammen med praksis skubber vi til 'plejer' og får nye idéer til vores pædagogiske praksis, hvor vi fremmer og skaber større kvalitet i børns leg og dannelse med udgangspunkt i kunst, kulturaktiviteter og -oplevelser."(<https://LegeKunst.nu/om/>)

VIA's forskning i LegeKunst er formelt forankret i VIA's forsknings-og udviklingscenter Pædagogik og dannelse, og beror på et tæt samarbejde med VIA's Forsknings-og udviklingscenter for Innovation og Entreprenørskab. Således har forskere deltaget i projekt LegeKunst fra hhv. Program for børns trivsel (BTRIT), Forskningsprogrammet Krop, idræt og bevægelse (KIB) og Forskningsprogrammet Social Innovation (SI).

VIA's forskere i projekt LegeKunst, og forfattere til nærværende afrapportering er:

Henriette Blomgren, ph.d., cand. pæd., lektor v. Pædagoguddannelsen Århus
Lise My Engrob Adamsen, cand.mag., lektor v. Pædagoguddannelsen Viborg
Michael Friedrich Waltere Blume, cand.scient., lektor v. Pædagoguddannelsen Ikast
Astrid Kidde Larsen Nørgaard, ph.d., cand.mag., lektor v. Pædagoguddannelsen Viborg

Herudover har følgende deltaget i projekterne som led i deres adjunktforløb:

Michael Nygaard Sander, cand.mag., lektor v. Pædagoguddannelsen Ikast
Daniel Buch, cand.pæd., lektor v. Pædagoguddannelsen Aarhus
Lotte Plesner Kristensen, cand.pæd., lektor v. Pædagoguddannelsen Aarhus

Eksperimenterende LegeKunst-miljøer og intentioner om samskabelse

Da forskningsprojektet har dagtilbud og pædagogiske miljøer som kontekst, har der været særligt fokus på den pædagogiske rammesætning og tilrettelæggelse af børnemiljøet, når formålet med dette er børns dannelse gennem samskabte eksperimenter med kunst og kultur. Dette afstedkommer en tvedeling af forskningsspørgsmålet, hvor første del undersøger:

På hvilke måder kan eksperimenterende LegeKunst-miljøer inspirere børn til at være undersøgende, opfindsomme og skabende?

Dette med afsæt i at eksperimenterende miljøer appellerer til børns opfindsomhed og lyst til at skabe, og at de i denne proces befinder sig i et spændingsfelt mellem imitation og inspiration, samt mellem tilpasning og egen idé-udvikling.

Den anden del af forskningsspørgsmålet lyder som følger;

Hvordan udspilles intentionerne om samskabelse, når pædagoger, kunstnere og personale fra kulturinstitutioner i fællesskab vil inspirere til eksperimenter med kunst?

I denne del af VIA's LegeKunsthforskning er der fokus på samarbejdet mellem de professionelle, når samarbejdet defineres som samskabelse. Herunder, hvilke muligheder og betingelser dette sætter for udforskende æstetiske, legende processer og for pædagogstuderendes og pædagogers oplevelser af meningsammenhænge og egen faglighed i det tætte samarbejde med de andre professioner. Dvs. på hvilke måder pædagogstuderende, pædagoger, kunstnere og kultur-institutionsmedarbejdere, med hver deres specifikke faglighed og repertoire, i samskabelse kan etablere og facilitere eksperimenterende LegeKunst-miljøer.

Metodiske tilgange

Vi anvender flere metodiske tilgange med forskellige grader af forsker-intervention i undersøgelsesfeltet, afhængigt af formålet med empirien. Forskningstilgangen er kvalitativ, primært inspireret af aktionsforskning og etnografiske metoder. Ligeledes vil deltagersammensætning og deltagelsesstatus i projektets empiri-produktion variere, afhængigt af graden af samskabelse.

Grundlæggende og fælles for alle projekter er, at de hører til i et kvalitativt forskningsregime. Med afsæt i *focused etnografi* (Knoblauch, 2005) var vores intentioner

at skabe datamateriale gennem intensivt feltarbejde og med brug af audiovisuelle metoder som video- og lydoptagelser:

The availability of recorded data allows for another difference from classical ethnography. Whereas field-notes play an important role and are subject to personal authorship as well as individual analysis, technically recorded data is accessible to multiple listeners and viewers at the same time. This resource is exploited by the institution of data sessions, i.e. the gathering of researchers listening to and viewing the same data.

(Knoblauch, 2005, s. 8).

I forskergruppen var vores intention og ambition således at dele empiri og foretage fælles analyser med afsæt i at se og lytte det samlede datamateriale igennem. Reelt foretog vi i fællesskab dialogiske analyser undervejs med afsæt i fremlagt empirimateriale. Ligeledes var vi konstruktive sparringspartnere på hinandens projekter, og når vi skulle holde fælles oplæg i LegeKunstregei fx på De Nationale LegeKunstdage, der var en tilbagevendende begivenhed i alle fire år. I de enkelte projekter blev den audio-visuelle empiri vigtig og sat i spil i interviews med fx kunstnere og i møder med det pædagogiske personale. Her blev videosekvenser omdrejningspunkt for samtaler og refleksioner over komplekse interaktioner og praksisser og ledte efterfølgende til dybere og mere nuancerede analyser (Knoblauch & Schnettler, 2012).

Forskningsprojekterne i VIA-regi er mangeartede og udspiller sig både i dagtilbud med børn, kunstnere, pædagoger og pædagogiske ledere og i pædagoguddannelsen med studerende, og følgelig kalder dette på forskellige metoder, teorier og fortællinger. Det er nærværende projekts ambition at bidrage til øget viden om dannelsesprocesserne i børns leg og eksperimenter med kunst og kultur, samt om pædagogers faglighed i samarbejdet med andre professioner. Ikke blot som en konstatering af, hvad der lader sig gøre i de muligheder og vilkår som daginstitution og pædagoguddannelse som kontekster pt sætter, men med inspiration fra aktionsforskning som metode, i fællesskab med pædagoger, kunstnere o.a. at undersøge, udvide fantasien om og afprøve, hvad der lader sig gøre i fremtiden. Det er projektets ambition ad denne vej at bidrage med ny viden om, hvordan pædagoger, kunstnerne, medarbejdere i kulturinstitutioner og andre relevante parter kan samarbejde på tværs af professioner, interesser og kompetencer, med et fælles mål om at designe, gennemføre og evaluere LegeKunstmiljøer for og med børn.

Sammen med de audiovisuelle tilgange til viden hentede den samlede forskergruppe metodisk inspiration i aktionsforskning (Nielsen & Nielsen, 2006). Aktionsforskning er et "broad concept" (Rönnerman & Salo, 2012, s. 1) og udspiller sig i mange variationer og har interesse i handlings- og forandringsprocesser (Launsø m.fl., 2017). I en nordisk tradition knytter aktionsforskning endvidere an til professionsudvikling og -forskning inden for det pædagogiske felt (Kildedal & Laursen, 2014; Rönnerman m.fl., 2008). I LegeKunst, ligesom i aktionsforskning, var forskerne deltagende på mange forskellige måder og dermed ikke neutrale, men påvirkende aktører i felten. Som forskere var vi *outsidere* i dagtilbud, dvs. de, der kom udefra og ikke var kendt med de konkrete børn, pædagoger og pædagogiske praksisser (Dohn, 2008). I forskningsprojekterne, der knyttede sig til pædagoguddannelsen, var vi derimod *insidere*, der har kendskab til studerende og det at drive uddannelse. Forskerpositionerne har således været et tilbagevendende tema i projekterne.

Til kvalificering af VIA's forskning i LegeKunst har forskergruppen jævnligt deltaget i den nationale forskergruppe på tværs af de fem UC'er og DPU Aarhus Universitet. Ligeledes er VIA's LegeKunst forskning formidlet og diskuteret på tværs af internationale forskningsområder ved de årligt tilbagevendende nationale LegeKunstdage. Dette blandt andet ved deltagelse i master classes med professor Lise Hovik, professor i drama og teater ved OsloMet og ved Dronning Mauds minde i Trondheim, samt og Anne Bamford, Strategic Director of Education, Culture and Skills for the City of London.

I følgende afsnit udfoldes de forskellige projekter og deres respektive tilgange og metoder.

VIA's forskningsprojekter i LegeKunst

Jazz i børnehaven

Projektperiode: 1/8, 2020 - 30/6, 2022

LegeKunstforløb: 1/8, 2020 - 1/10, 2020

Forskere: Michael Blume og Henriette Blomgren

Resumé og forskningsspørgsmål

Jazz i børnehaven er et korttidsetnografisk studie, der undersøger, hvad der sker, når professionelle jazzmusikere med deres instrumenter indtager legepladsen i en børnehave og inviterer børn og pædagoger ind i musikalske legeuniverser med lyde, melodier og instrumenter. Undersøgelsens fokus er primært de samspilsprocesser, der udfolder sig i mødet mellem musikere, børn og pædagoger på legepladsen, og når musikerne følger den børneinitierede leg og forsøger at inddrage det, hvad børnene er optaget af. I nogle af analyserne udvides dette fokus til at omfatte samspillet med materialitet i form af musik, lyde, instrumenter og legepladsens remedier (skraldespand, skovle og plastikklodser).

Det overordnede forskningsspørgsmål for projektet var følgende:

Hvordan kan musikalske legemiljøer, iscenesat af jazzmusikere, inspirere børn, pædagoger og musikere til at være mere eksperimenterende, undersøgende og skabende? På hvilke måder kan disse musikalsk-æstetiske møder fremme børns leg og dannelse?

Undersøgelsens formål er at bidrage til ny viden om eksperimenterende processer i musikalske legemiljøer og deres potentialer for børns leg og dannelse, og desuden at skabe viden om materialitetens betydning for de lege og muligheder, der opstår.

Metode

Projektets tilgang til skabelse af empiri er inspireret af focused ethnography (Knoblauch, 2005; Knoblauch & Schnettler, 2012). Undersøgelsen var fokuseret, fordi den primært og fra start rettede sig mod samspillet mellem musikere, børn og pædagoger. Samtidigt var den tidsafgrænset, fordi vi kun var på feltarbejde, når musikerne var på besøg. Til datagenerering benyttede vi audiovisuelle teknologier (Knoblauch, 2005), hvor videokamera blev brugt til at optage audiovisuelle feltnoter og fotografier. I den kontekst bliver optagelserne betragtet som kameraetnografiske observationer.

Gennem en relativt kort periode skabte vi en stor mængde data, der i analysefasen krævede en længerevarende og intensiv bearbejdning. Analyserne baserer sig primært på udvalgte fotos, videouddrag og samtaler med musikere og pædagoger om disse i efterfølgende interviews. Her blev vi inspireret af Sarah Pink til at bruge 'empati' som et generativt element i samtaleprocessen. Ifølge Pink et.al. (2017) kan situativt opståede empatiske fornemmelser bidrage til, at forskeren bedre kan forstå andres erfaringer. Det betyder dermed ikke, at empati skaber objektiv viden om andre, men at den fremmer en proces, der gør det muligt at forstå deltagerens erfaringer ved hjælp af opståede empatiske fornemmelser (Pink et al., 2017). Gennem interviewet som en samtale

reflekterede forskere og kunstner(e) over og fra de scener, som blev vist i de forskellige videosekvenser. Herigennem blev det muligt for os at lære at forstå deltagernes erfaringer og empatiske fornemmelser og udveksle viden.

Teori

Med udgangspunkt i begrebet *eksperiment*, hentet fra den tyske videnskabshistoriker Rheinberger (2006, 2014), karakteriseres eksperimenter som søgeprocesser, som sættes i gang med det formål at opdage noget ukendt eller nyt, og hvor nye handlinger og indsigter tager form i grænsefeltet mellem viden og ikke-viden. Derudover var vi inspireret af improvisation hentet fra jazzverdenen, hvor improvisation karakteriseres som en akut parathed til at agere og reagere på det uventede i processen (Alterhaug, 2004, 2014) og koblet til leg (Skovbjerg, 2021). Som pædagogisk tilgang til kunst benyttede vi Gert Biestas afsæt, hvor det at 'vise noget frem' er en grundlæggende pædagogisk handling, som inviterer til at gå i dialog med kunst (Biesta, 2017). I nogle analyser bliver også teoretiske tilgange til materialitet som symmetrisk aktør centrale (Pacini-Ketchabaw, m.fl., 2017, Rosa, 2021, Toft, 2021). Disse materialitetsafsæt bliver afgørende med henblik på at fremanalysere, hvordan lyd, musik, legepladsens remedier og musikinstrumenter går i samklang, vibrationer og intra-aktion med børn, pædagoger og musikere.

Fund

I og gennem analyser af samspil og leg på legepladsen peger et af fundene på, at legende, eksperimenterende og improviserende processer er tæt beslægtede med hinanden og ofte starter spontant med udgangspunkt i et spørgsmål, et benspænd eller i noget, der pirrer nysgerrigheden og som ægger til at undersøge nærmere. Endnu et fund henleder opmærksomheden på at gribe nuet og "se hvad der sker" som en central indgang til leg og leg med musik. Her viser jazzmusikerne sig at være gode legekammerater, som børnene gerne vil lege med. Musikere peger selv på, at det kan skyldes, at de med deres jazz-baggrund er vant til at improvisere og gribe nuet – og hvor dette ligeledes er en central egenskab i leg (Steinsholt & Øksnes, 2003).

I analyserne fremanalysere vi, hvorledes musikerne ved at vise deres instrumenter frem skaber en stemning, hvor børnene får lov til at undre sig, stille spørgsmål og kropsligt undersøge nærmere, hvad instrumenterne kan og gør ved dem. Dette sker både verbalt, når børnene f.eks. reflekterer over, om der er en højtaler indeni saxofonen, og når de undersøger instrumenterne kropsligt dvs. ved at røre, løfte og spille på dem. Mødet med instrumenterne aktiverer hermed både hænder, hoved og krop (Biesta 2017). Denne undren og nære kontakt med musikkens verden i form af klang, lyde og materialitet fremhæver vi således som et dannelsespotentialer, hvor børnene danner sig nye erfaringer med verden og sig selv.

Endnu et fund knytter sig til betydningen af musikinstrumenternes materialitet som form, fylde og lyde, og hvorledes den går i samklang med legepladsens øvrige materialitet (fx skraldespænd, plastikskovle og store plastikklodser på pinde). Her peger analyser på vigtigheden af at forstå og tilgå materialitet som symmetrisk aktør med pædagoger, børn, kunstnere og forsker, og således er medskaber af en børnekultur 'in the making'.

Perspektiver

I projektets analyseproces blev vi opmærksom på, at leg og improvisation er tæt beslægtet med hinanden. Vi har eksemplarisk belyst, hvordan jazzmusikerne på baggrund af deres improvisatoriske ekspertiser nemt kunne indgå i legeprocesser eller skabe noget sammen med børnene. I den sammenhæng har improvisation vist sig som en pædagogisk metode, som musikerne har brugt til at indgå og være i legesituationer. Men kan improvisatoriske elementer bruges som et generelt metodisk greb til at deltage i børns legeprocesser? Er improvisation en professionel kompetence for pædagoger i det pædagogiske arbejde med æstetik og kunst i børnehøjde? Disse spørgsmål kan med fordel undersøges yderligere.

Formidling

Blume, M. & Blomgren, H. (2022). Jazz i børnehaven. I L. Geer Hammershøj, *LegeKunst. Leg, dannelse, kunst og kultur i dagtilbud*, s. 181-198. Samfundslitteratur.

Blomgren, H. (2023). Med musikere og materialitet på legepladsen. *BUKS – Tidsskrift for Børne- og Ungdomskultur*, (67)39, s. 37-53. Sænummer med forskning fra LegeKunst.

Blomgren, H. (2023). Aesthetic encounters and agency in ECEC: Materiality, intra-action, and sensitive entanglements, *Journal of Pedagogy*, (14)1, s. 117-130.

<https://sciendo.com/issue/JPED/14/1>

[file:///C:/Users/hkl/Downloads/10.2478_jped-2023-0007%20\(1\).pdf](file:///C:/Users/hkl/Downloads/10.2478_jped-2023-0007%20(1).pdf)

Blomgren, H. (2023). BIN-Norden: Child-Cultures. Landscapes for play, art, and explorations (konference). D. 10. -11.05. 2023. Campus Bergen, Western Norway University of Applied Sciences. Norge. Titel på eget oplæg: *Musicians and materiality on the playground*.

Blomgren, H. (2022). Nationale LegeKunstdage (konference) d. 9. -10/11/22.

Professionshøjskolen Absalon, Campus Slagelse. Titler på egne oplæg: *Jazz i børnehaven og Kunstnernes rolle i LegeKunst*.

Vi tager på fantasirejse i skoven

Projektperiode: 10/4, 2021 – 30/6, 2023

LegeKunstforløb: 1/4, 2021-15/9, 2021

Forskere: Henriette Blomgren, Daniel Buch og Lotte Plesner Kristensen

Resumé og forskningsspørgsmål

Projektet udspiller sig i en daginstitution, hvor en dramaturg sætter rammen for en fantasirejse, og hvor børn fra både vuggestue- og børnehaveafdelinger deltager sammen med deres pædagoger. Projektet er aktionsforskningsinspireret og forløber over ca. et halvt år i 2021 (fra tidligt forår/start april, hen over sommeren og frem til midt september). Rejsen har flere faser. I starten finder rejsen sted i daginstitutionens ekstra hus (dvs. indenfor), men for det meste af tiden herefter udspiller rejsen sig primært i skoven, som er en del af daginstitutionens matrikel. I skoven er et rødt bånd hængt op mellem skovens træer og markerer således rejsen og de stationer, hvor der gøres ophold undervejs. Ved stationerne initierer dramaturgen dramalege, møder og øvelser, som børnene både skal se på, introduceres til og i forskelligt omfang deltage i. Det røde bånd og stationerne er med metaforen *rejsen* en dramaramme, som tilbyder et rum eller en framing, hvor indenfor børnene i forskelligt omfang kan dramalege (Guss, 2016).

Forskningen retter sin opmærksomhed på følgende forskningsspørgsmål: *Hvilke møder og dialoger etablerer børn, voksne og kunsten på rejsen – og på hvilke måder/i hvilket omfang bidrager disse til at fremme leg, æstetiske erfaringer og dannelses-processer?*

Metode

Tilgangen er aktionsforskningsinspireret, og hvor forskerpositionen påvirker gennem deltagelse i aktioner og refleksioner og gennem oplæg med udvalgte videosekvenser på pædagogiske møder med henblik på at dele viden og skabe refleksion og sætte en fremadrettet handling/ændring (Rönnerman & Salo, 2012, Nielsen, 2007). Skabelsen af empiri trækker på visuelle tilgange og -metoder, dvs. ved brug af videokamera og fotos, men også ved feltnoter og interviews af dramaturg og pædagoger (Banks & Zeitlyn, 2015; Pink, 2021, Rose, 2016).

Analyserne tager afsæt i udvalgte begreber, der indkredser børns æstetiske erfaringer som kropslige og subtile forhold, der udspiller sig i samspil med dramaturg, pædagoger, andre børn og materialitet. Ved at se videosekvenser igennem i cirkulære bevægelser indkredses tematikker og mikro-processer som går tæt på handlinger og subtile samspil (Raudaskoski, 2020; Lunde, 2021). Herudover er interviews optaget på diktafon og herefter gennemspillet flere gange og endelig er udvalgte sekvenser transskriberet og analyseret tematisk. Analyserne tager ligeledes afsæt i undringer, som rejser sig fra materialet og hvor genbesøget med teorien tilsammen udgør en abduktiv proces.

Teori

Forskningens overordnede teoretiske tilgang til kunst, pædagogik og dannelse er Gert Biestas cross-over af pædagogik og kunst, og hvor mødet med kunst og materialer

tilbyder et møde med verden (Biesta, 2017). Andre teoretiske afsæt er børn som aktører og toddlers (Løkken, 2009) og børn og voksne som kultur-skabere og æstetiske aktører (Blomgren, 2019). Perspektiver på leg knyttes især an til dramaleg, som foregår i en planlagt ramme, hvor inden for børn kan lege – dvs. dramaleg er ikke fri leg:

Dramarammen er en metakommunikativ ramme som skiller fri lek fra fokusering indenfor et ordnet tidsforløp. Lek er frivillig og lystbetont aktivitet. Drama skal 'oppleves' som lek for barnet, men er altså rammet inn på didaktisk måte (Hammer, 2015, s. 35).

Rejsens dramaramme tilbyder altså rum, hvor inden for børn i et eller omfang kan dramalege (Guss, 2016). Endvidere knytter analyser sig an til begrebet engagementer, som knytter an til at være optaget eller draget af eller mod noget gennem en kropslig tilstedeværelse og med et ønske om at handle i og medskabe en situation:

Engagement karakteriseres som et barns forholden sig til aspekter af omverdenen, som for barnet virker dragende. Det engagerer sig i disse aspekter sanseligt gennem handlinger og refleksioner ... I engagement kan søges noget, som barnet endnu ikke ved, hvad er, eller snarere endnu ikke ved, hvad kunne blive. ... engagement henviser til en søgen, en eksplorering eller modtagelighed med sanser, tanker, følelser og krop eller lidt af det hele (Hviid, 2002, s. 306-307).

Fund

Fundene fremhæver vigtigheden af, at såvel pædagoger og kunstnere er i stand til at forlade egne voksenperspektiver og har øje for at gribe børnenes perspektiver og formår at involvere børn kropsligt og rumligt i medskabende handlinger. Analyser af stationen *På museum* viser, at vuggestuebørnene gør sig æstetiske erfaringer gennem leg og engagementer og ved at drages mod materialitet. Fundene viser, at vuggestuebørn især viser gennem kroppen, at de tyder handlingssammenhænge og gerne vil deltage og bidrage som aktør i det, der foregår i dramarammen. Samtidigt viser analyserne, at dramarammen og kunstnere og pædagoger ikke altid har øje for børnenes forsøg på dette. Fundene viser, at børnene i udtalt grad selv gør sig æstetiske erfaringer uden for dramarammen – dvs. i de mellemrum (gaps), der opstår i rejsen frem mod næste station og i deres selvinitierede handlinger i det rammesatte (cracks).

Fundene peger endvidere på vigtigheden af, at kunstnere og pædagoger kan improvisere og inddrage små børns aktørskab og perspektiver i æstetiske processer og inddrage materialiteten som en central medspiller, når små børn skal gøre sig æstetiske erfaringer.

Perspektiver

Med afsæt i projektets fund og optagetheder kunne videre forskning med fordel undersøge og skabe mere viden om vuggestuebørns måder at gøre sig æstetiske erfaringer på, og hvordan æstetisk-legende dimensioner i pædagogik kan sættes i spil i blandt andet gennem møder med kunst og materialitet.

Ifølge kortlægningen *Børns møde med kunst og kultur i dagtilbud* (Kulturministeriet 2015) tilbydes relativt få børn i dagtilbud æstetiske oplevelser, der er initieret/ formidlet af det pædagogiske personale. Yderligere peger kortlægningen på, at især de 0-2-årige i sjældnere grad end børnehavebørn får tilbudt æstetiske oplevelser formidlet af kunstnere.

Æstetiske forhold udgør en væsentlig dimension i forhold til bla. børns trivsel og udvikling som indgår jf. den styrkede pædagogiske læreplan, og forskningen kunne med fordel tone sig mere over i, hvordan det æstetiske har betydning for vuggestuebørns trivsel. Desuden er det centralt at undersøge, hvordan kunstbaserede forskningsmetoder kan bidrage til at skabe viden om dette.

Formidling

Blomgren, H. (2023). Følg det røde bånd – når vuggestuebørn gør sig æstetiske erfaringer på 'rejsen', *DRAMA Nordisk dramapedagogisk tidsskrift*, (60)3, s. 1-14. DOI: <https://doi.org/10.18261/drama.60.3.1>

Blomgren, H. (2022). EECERA 2022. Cultures of Play: Actors, Affordances and Arenas. (Konference). 23/08/22 → 26/08/22. Glasgow, Scotland. Selvorganiseret symposium med Hanne Kusk og Merete Sørensen. Titel på symposium: *Playful Threads between Pedagogy and Arts-based Processes – with Children/Artists/Pedagogues as Actors?* Titel på egen præsentation: *Follow the red ribbon – a critical perspective on small children as actors and participants in encounters with arts-based processes in a day care context.*

Blomgren, H. (2021). Nationale LegeKunstdage (konference) d. 17. -18/11/21. UCN, Aalborg. Formidling af fund og pointer fra Følg det røde bånd ved deltagelse i masterclass v/ Lise Hovik og Anne Bamford og ved forskersession/panel for konferencens deltagere.

Kristensen, L. P. & Buch, D. (2021). Når børns møde med kunst bliver en del af den demokratiske dannelse, *Pædagogisk Ekstrakt. Tema: Pædagogik og Demokrati* (21), 33-35.

Det danser vi om

Projektperiode: 1. 8. 2021 til 31. 12. 2022

LegeKunstforløb: 1.9. 2021 til 1. 2. 2022

Forsker: Michael Friedrich Walter Blume

Resume og forskningsspørgsmål

I dette aktionsforskningsprojekt blev der arbejdet med improviserende og legende tilgange til krop og bevægelse i en børnehave, der har børn med mange forskellige etniciteter og en afdeling for børn med funktionsnedsættelser, heraf er nogle uden sprog. De kulturelle forskelle i børnegruppen og børns forskellige behov i det specialpædagogiske tilbud har motiveret personalet til at sætte fokus på kroppen.

Kroppen er ikke alene forudsætning for at agere i den fysiske og sociale verden, den er ligeledes et eksistentielt vilkår til at gå i dialog med andre, dvs. at kan udtrykke sig over for andre og samtidig kunne læse de andres kropslige udtryk.

En mulighed for at lege med kropslige udtryksformer tilbyder dans. Dans ses her som en æstetisk, kunstnerisk mulighed for at udforske og eksperimentere med kropslige udtryksformer. I projektets søgelys har været de mulighedsbetingelser, som fremmer kropslige udtryksformer gennem eksperimenterende og legende tilgange, dvs. den særlige tilstand som gør kunstner, børn og pædagoger opfindsomme.

De følgende to forskningsspørgsmål var guidende:

På hvilken måde kan rammer og opgavestillinger skabe et æstetisk legemiljø, der inspirerer deltagerne til at være undersøgende og legende med kropslige kommunikationsformer gennem danseaktiviteter?

Og på hvilken måde kan børns erfaringer og bevidsthed om kropslige udtryksformer fremme deres leg og dannelse?

Metode

Projektet er inspireret af den nordiske tradition for aktionsforskning, der bygger på samarbejde mellem de forskellige faggrupper med det formål at udvikle og forny praksis samt at reflektere over de forståelser og betingelser praksissen bygger på (Rönnerman & Salo, 2012; Kemmis, 2009). Forløbet havde en varighed af 6 uger og blev gennemført med en gruppe af ca. 15 - 20 børn i 4-års alderen og to grupper af ca. 6 - 8 børn med særlige behov samt deres respektive pædagoger.

Dansesituationer er ikke nemme at observere på grund af deres kompleksitet og korte varighed. Derfor blev der hovedsageligt valgt audiovisuelle metoder med inspiration fra 'visuel etnografi' (Knoblauch, 2005; Knoblauch og Schnettler, 2012; Mohn, 2010; Pink, 2015; Knoblauch & Tuma, 2020). Under hele forløbet blev mobiltelefonen brugt som redskab til at skabe "audiovisuelle observationer" (Mohn, 2010; Mohn et al., 2019). Som supplement hertil blev der anvendt GoPro-kameraer, fastgjort på børnenes brystkasse, til at indsamle detaljerede data fra bærerens perspektiv (Hov og Neegaard, 2020). I

slutningen af projektet blev der gennemført semistrukturerede interviews af cirka en times varighed med to pædagoger og kunstneren (Brinkmann og Kvale, 2018).

Analysestrategien er overordnet inspireret af en interpreterende tilgang til audiovisuel databearbejdning (Knoblauch & Tuma 2020). Som det første blev materialet kodet med en slags indeksskodning (Knoblauch & Tuma 2020) for at finde eksemplariske videosekvenser (Hansen og Ingemann, 2016). Undervejs i forløbet blev nogle af sekvenserne vist til pædagogerne og danseren, men også til børnene med det formål at inddrage deres kommentarer og intuitive reaktioner (Mohn, 2010). Analyseprocessen var inspireret af den metodiske antagelse, at handlinger er styret af meninger, og at det er muligt at komme tæt på handlingens mening gennem interpreterende analyser (Knoblauch og Schnettler, 2012).

Teori

Projektet tog afsæt i en forståelse af improvisation inspireret af danseverdenen (Doughty, 2019; Albright, 2019). Interaktionsprocesser blev undersøgt ved hjælp af teorien om 'participatory sense-making' som arbejder med en kropsforankret (enactive) tilgang til social kognition og meningsskabelse (De Jaegher & Di Paolo, 2007). Antonovskys teori om 'Oplevelsen af sammenhæng' blev brugt til at forstå meningsfuldhed og dens strukturelle forudsætninger (Antonovsky, 2000).

Fund

Analyserne har vist, at der er en forskel på, hvordan kunstneren, pædagogerne og børnene skaber meningssammenhænge. Der kan skelnes mellem professionel og eksistentiel meningsfuldhed. For pædagogerne kan engageret deltagelse ved danseaktiviteter give professionel mening, ikke nødvendigvis af den grund, at de personligt er glade for dans, men fordi de deltager aktivt som professionelle og bliver derigennem rollemodel, som fremmer glæde og engagement hos børnene. Når danseren iscenesætter dansebattler i børnehaven, kan det beskrives som et produkt af danserens professionalitet og kærlighed til breakdance. Han viser en særlig del af sin kunst frem (Biesta, 2017) og det kan være meningsfuldt for danseren at formidle den del af breakdancekulturen til børnene.

Opsummerende kan professionel meningsfuldhed forstås som en katalyserende kraft, der motiverer fagfolk til at handle engageret ud fra faglige perspektiver og personlige ekspertiser: Fordi man ved, hvad der skal til for at noget virker, og fordi man vil vise noget værdifuldt til nogen.

Eksistentiel meningsfuldhed kan opstå, når et subjekt er engageret i et dialogisk møde med verdenen og/eller andre (Candiotto & De Jaegher, 2021). Et sådant engagement kræver åbenhed over for kunstneriske arbejdsformer og støttes gennem improviserende og legende tilgange til musik og bevægelse. En legende, improviserende tilgang gør, at bevægelses- og danseaktiviteter kan opleves af børnene som håndterbare, og når det hele foregår i begribelige rammer, er der skabt gode forudsætninger for, at der spontant og intuitivt kan opstå meningsfuldhed (Antonovsky, 2000). Eksistentiel meningsfuldhed kan her beskrives som en katalyserende kraft, der opstår spontant og intuitivt i interaktionsprocesser, som er betinget af en vis åbenhed og viser sig i børns engagerede deltagelse.

Om at være engageret med hinanden: Der findes flere tegn i empirien og mange henvisninger i teorien som peger på, at styrken af menings-skabelse i sociale kontekster og engagement synes at være korrelativt betinget, dvs. jo mere engageret man er i hinanden, des større er sandsynligheden for at der skabes mening (Antonovsky, 2000; Biesta, 2017; Candiotta & De Jaegher, 2021).

Perspektiver

Metodisk kan en videografisk tilgang til forskning i kunstnerisk – pædagogiske kontekster i børnehaven bidrage til at belyse interaktionelle processer, der udformer sig i krydsfeltet mellem leg, kunst og pædagogik. Derigennem er det muligt at vende blikket mod det sociale samspil og kropslig ageren, der udformer sig mellem deltagerne. Et sådan fokus kan bruges til at kortlægge og beskrive nogle af de eksistentielle betingelser, der skaber grobund for engagement og menings-skabelse, dvs. betingelser som ofte betragtes som forudsætning for læring og dannelse.

Det overordnede formål med forskningen i LegeKunst har været at undersøge, hvad et længerevarende møde med kunst og kultur betyder for børns leg og dannelse i dagtilbuddet samt for de professionelle voksne omkring dem (Hammershøj, 2022). En sådan pædagogisk tilgang til leg og kunst har åbnet et forholdsvis nyt undersøgelsesfelt, som udformer sig i krydsfeltet mellem leg, kunst og pædagogik.

LegeKunst-forløbene udmærker sig gennem en åben og undersøgende tilgang, hvor kunstner, pædagoger og børn ikke på forhånd ved, hvad der skal ske, og hvordan det hele skal ende (Hammershøj, Sørensen & Thorsen, 2022). Kunstner, børn og pædagoger skulle lege sammen med afsæt i kunst og de kunstneriske udtryksformer, som de forskellige kunstgenrer tilbyder. Forløbene var dermed mere procesorienterede frem for produktorienterede, og hvor alle deltagere, både kunstneren, børnene og pædagogerne kunne bidrage med hver deres respektive ekspertise. Således var der lagt op til, at kunstekspertise kunne møde legeekspertise og pædagogisk ekspertise.

Som vores datamateriale har vist, betyder det for kunstneren først og fremmest at tage afsæt i sin kunst og være engageret i sociale interaktioner med børnene med det formål at bruge sin kunstneriske ekspertise til at fremme børns leg og improvisationer. For pædagogerne handler det om at være åben og engageret deltagende og skabe gode rammebetingelser, der lader det pædagogiske arbejde med kunst blomstre. For børnene åbner sig derigennem et lærings- og dannelsespotentialer som i princippet handler om at kunne læse og forholde sig til andres adfærd og handlinger, samt at få indsigt i og inspiration til, hvordan brugen af kunst, dens materialitet og kunstneriske udtryksformer kan berige legens univers.

Formidling

Blume, M. (2022). Bridging Conference: SPACES IN BETWEEN – Bridging Movement Meaning Research & Practice, den 10. nov. 2022 i København. Oplæg: Det danser vi om! - improvisation og leg med kropslige udtryksformer i børnehaven.

Blume, M. (2023). Det danser vi om! - improvisation og leg med kropslige udtryksformer i børnehaven. I *BUKS – Tidsskrift for Børne- og Ungdomskultur*, nr. 67, årgang 39, s.97-112.

Samskabt uddannelse i og med kunst og æstetik

Forskningsperiode: 1/9, 2019 – 1/11, 2021

Forskere: Astrid Kidde Larsen Nørgaard, Michael Nygaard Sander og Lise My Engrob Adamsen

Resume og forskningsspørgsmål

På et campus i VIAs pædagoguddannelse skaber 1. semesterstuderende en "kulturfestival", hvor de skal planlægge og gennemføre pædagogiske aktiviteter og forløb i samarbejde med daginstitutioner og lokale kunst- og kulturinstitutioner. Omdrejningspunktet for forløbet er æstetiske processer og sprogtilegnelse. Festivalen afholdes på det lokale bibliotek, hvor daginstitutioner i kommunen deltager i aktiviteter, som under vejledning er planlagt og gennemført af de studerende. Som led i forløbet har de studerende 5 ugers undervisning i og med kunst for at skabe kvalitet i undervisningen (Bamford, 2006). Der er både forelæsninger og musik-, drama- og billedkunstworkshops med undervisere og med fagfolk fra det lokale teater og kunstmuseum. De studerende afprøver og øver sig i at udtrykke sig inden for de pågældende æstetiske formsprog (Nørgaard & Sander, 2021)

Erkendelsesinteressen i dette projekt er viden om den praktiserede og samskabte hhv. samproducerede 'kunstundervisning' og uddannelse, sådan som den opstår og opleves af studerende på pædagoguddannelsen – i og med deres deltagelse i ovennævnte didaktisk rammesatte kulturfestivalforløb. I projektet forstås uddannelse bredt som rammesætning og formålsbestemmelse af dannelses- og læreprocesser (Adamsen, Nørgaard & Sander, 2021). Det er et mål for projektet at skabe viden om, hvilke betydninger 'kunstundervisningen' i kulturfestivalforløbet har for den studerendes egen dannelsesproces og kompetencer ift. facilitering af børns møder med kunst og æstetik. Herunder hvilke betydninger det har, at uddannelsen og de studerende samarbejder med daginstitutioner og kunst- og kulturinstitutioner, og at intentionen er en samskabt uddannelse. Kriterierne for vurdering af uddannelsens kvalitet er deltagernes handlinger, oplevelser og sprog for, hvad der sker i og med uddannelse og undervisning.

Med inspiration fra Biestas uddannelsestænkning, særligt med fokus på 'kunstundervisning' (Biesta, 2017) og med afsæt i en fænomenologisk metode, søger projektet at besvare følgende forskningsspørgsmål:

Hvad bliver de studerende undervist i gennem kulturfestival-forløbet?

Hertil stiller vi følgende undersøgelsesspørgsmål:

Hvordan er de studerendes møder med kunst og æstetik didaktisk rammesat i kulturfestival-forløbet? (Mål, form og indhold)

Hvilke oplevelser af og erfaringer med kunst og æstetiske processer træder frem for de studerende i kulturfestival-forløbet?

Hvordan oplever de studerende deres egen og andres deltagelse i kulturfestivalforløbet, og hvilke erfaringer får de af at deltage?

Metode

Indsamling af empiri foregår via deltagende observationer, og med videooptagelser af deltagernes møde med hinanden og med kunst og æstetik. Ligeledes interviewes et udvalg af studerende og andre deltagere. Interviewene foregår som semi-strukturerede, fænomenologisk orienterede, kvalitative interviews.

Det empiriske materiale analyseres ud fra en fænomenologisk metodologi (Zahavi, 2018; Tanggaard, 2017). Analysens første trin foregår indledningsvist i kulturfestivalforløbet sammen med deltagerne, hvor vi som forskere er observerende deltagere. Dette suppleres efterfølgende med videooptagelser og interviews.

På analysens næste trin, tematiseres materialet, så deltagernes intentionalitetsstrukturer, oplevelser og erfaringer i kulturfestivalen systematiseres i overordnede temaer, ud fra hvad der træder frem for deltagerne og hvordan. Dette trin skal bibringe en mere systematisk analyse af de studerendes oplevelser og erfaringer. I dette andet analysetrin undersøger vi således kulturfestivalforløbet ved også at spørge til, hvilke naturligheder og antagelser om relationen mellem subjekt og verden, der 'afsløres' i og med det, der fremtræder og manifesterer sig for de studerende.

På tredje trin i analysen skal analysens temaer, der er blevet skabt på trin 1 og 2 bearbejdes ved hjælp af inddragelse af teori, for i sidste ende at føre til videnskabelig viden om, hvad de studerende undervises i gennem kulturfestivalforløbet.

Teori

Projektet skriver sig ind i et interdisciplinært forskningsfelt, hvor betingelser og muligheder for dannelsesprocesser i samskabt undervisning og uddannelse i og med kunst og æstetik undersøges. Projektet trækker på teori og forskning indenfor området for kunstorienteret uddannelse og æstetiske læreprocesser (Biesta, 2011, 2017; Haugsted, 1999; Ross, 1978; Hohr & Pedersen, 1996; Austring & Sørensen, 2006).

Med fokus på samskabelse mellem studerende, undervisere, lokale kulturinstitutioner og daginstitutionspersonale har projektet desuden et teoretisk afsæt i international forskningslitteratur indenfor offentlig styring og 3. sektorforskning (Pestoff, 2018; Brandsen & Honingh, 2015; Hulgård m.fl. 2016).

Fund

Analysen af det empiriske materiale viser, at de studerende oplever samskabt uddannelse befordrende for deres oplevelse af sammenhænge mellem teori og praksis i uddannelsen, når erfarne fagprofessionelle går i dialog med dem om æstetik, kunst og didaktiske processer.

Disse dialoger opstår blandt andet i de såkaldte "Æstetikuger", der ligger umiddelbart inden selve kulturfestivalforløbet. Her har de studerende bl.a. forelæsning om æstetik, kunst og kultur, hvor centrale begreber introduceres. Desuden deltager de i musik-, drama- og billedkunstworkshops både med undervisere fra professionshøjskolen og med fagfolk fra det lokale teater og det lokale museum. Her afprøver og øver de studerende sig i at udtrykke sig inden for de pågældende æstetiske formsprog. Det viser sig afgørende

for de studerendes oplevelse af uddannelsesforløbet, at de opnår håndværks- og formsproglige erfaringer, hvorved de opbygger et repertoire, som kan understøtte evnen til at improvisere i åbne møder med børn, kunst og æstetik. De får mod på at deltage som centrale deltagere heri.

Det er et fund i projektet, at når de studerende selv opnår erfaringer og færdigheder med æstetisk formsprog, kan de opnå æstetisk opdragelse (Dale, 1990). Dette viser sig at have betydning for de studerendes oplevelser af faglig sikkerhed, når de har didaktiske overvejelser over aktiviteter med æstetik. I kraft af deres deltagelse i undervisningsforløbet og kulturfestivalen, oplever de studerende sig således mere kompetente til at understøtte og skabe læringsmiljøer med afsæt i æstetiske læreprocesser, hvor børns, unges og voksnes dannelsesproces stimuleres (jf. formålsparagraffer og læreplans-temaet).

Kulturfestivalen og de tilknyttede æstetikuger er rammesat og orienteret mod det reale liv og hverdagslige faglige aktiviteter i både teater, museum og daginstitutioner. Der opstår en åben og eksperimenterende uddannelsespraksis, når fagkompetente personer peger særligt væsentlige dimensioner i deres særlige faglige blik på æstetiske og didaktisk-pædagogiske dimensioner ud. Fagprofessionelle peger elementer ud som de vurderer er værd at beskæftige sig med, og som de studerende kan gribe og arbejde med i deres egne sansninger og udforskninger af æstetiske processer og didaktiske refleksioner. Analysen viser, at de studerende oplever, at den udforskende og sanselige tilgang i kulturfestivalforløbet vækker deres nysgerrighed og eksistentielle begær efter at gå i dialog med verden (Biesta, 2017). Ligeledes oplever studerende at uddannelse opleves meningsfuld, når den åbner til dialoger og at meningsskabende dialoger styrkes i kraft af orienteringen mod det reale liv og mødet med forskellige aktørers faglige perspektiver.

Perspektiver

Ved at følge samarbejdet mellem studerende, undervisere, kunstnere og kulturformidlere før og under den gennem flere år eksisterende kulturfestival i pædagoguddannelsen, har forskergruppen fået et dybere empirisk indblik i betydningen af de professionelles fagligheder i de studerendes møder og oplevelser med kunst og æstetiske processer. Den allerede velfungerende og betydelige samskabelsesdimension mellem kultur-institutioner og pædagoguddannelsen i det udvalgte VIA-campus, gav de studerende en oplevelse af sammenhæng mellem deres egen uddannelsesproces, sparringen med professionelle og så de forløb og aktiviteter, som de studerende skulle planlægge og gennemføre for børn og unge ude i institutionerne.

Således forekommer det, at samskabt uddannelse, som det er praktiseret her, understøtter pædagoguddannelsens dobbelte formål (Togsverd & Rothuizen, 2020) og bidrager til de studerendes oplevelse af meningsfuld uddannelse. Erfaringerne fra dette projekt har bidraget til forskergruppens udforskning af praktiseret samskabelse og didaktiske sammenhænge mellem pædagoguddannelse og pædagogisk praksis. Nærværende forskningsprojekt har affødt eksperimenter på andre campusser, hvor studerende fordyber sig i mødet med kunstnere og kulturformidlere. Her får de erfaring med at udforske kunstens og kulturens forskellige modaliteter, og hvordan disse kan være del af

pædagogisk praksis. Således har forskningsprojektet bidraget til udviklingsprojekter og eksperimenter i praksis (se f.eks VIA's afrapportering fra LegeKunst i pædagoguddannelsen, 2023).

Det vil være interessant og relevant at forske yderligere i, hvilke betydninger undervisningsforløb, der arbejder praksisnært med uddannelsens dobbeltformål og med kunstens forskellige modaliteter som omdrejningspunkt, kan have for de studerendes lærings- og dannelsesprocesser på vej til at blive pædagog. Herunder en videre undersøgelse af, hvilke betydninger det kan have, at uddannelsesforløbet sker i samskabelse mellem de studerende, undervisere, daginstitutioner og kunst- og kulturinstitutioner.

Formidling

Adamsen, L.M.E. & Nørgaard, A.K.L. & Sander, M.N. (2021). *Kunsten at skabe uddannelse fuld af mening og dialog - Et studie af uddannelse i og med kunst og æstetik*. Dansk Pædagogisk Tidsskrift. Tema 3. <https://dpt.dk/tema/2021-3/kunsten-at-skabe-uddannelse/>

Nørgaard, A.K.L. & Sander, M.N. (2019). *Projekt Samskabt uddannelse i og med kunst og æstetik - et forsknings- og udviklingsprojekt i LegeKunst*. <https://www.ucviden.dk/da/projects/projekt-samskabt-uddannelse-i-og-med-kunst-og-%C3%A6stetik-et-forsknin>

LegeKunstmodel 5 møder hverdagslivet i en daginstitution

Projektperiode: 1/8, 2020 – 30/6, 2021

LegeKunstperiode: 1/8, 2020 – 1/11, 2020

Forskere: Astrid Kidde Larsen Nørgaard og Lise My Engrob Adamsen

Resumé og forskningsspørgsmål

Dette forskningsprojekt om LegeKunstmodel 5 undersøger og skaber viden om samskabelse, og hvordan intentionerne om samskabelse i LegeKunst udfoldes og søges praktiseret. Samskabelse ansues her ud fra et samarbejdskontinuum med varierende grader af involvering, tværfagligt samarbejde og forandringspotentiale (Brandsen, Steen & Verschuerer, 2018; Brandsen & Honingh, 2015; Andersen & Espersen, 2017).

Med udgangspunkt i forskningsspørgsmålet: *Hvordan udspilles intentionerne om samskabelse, når pædagoger, kunstnere og personale fra kulturinstitutioner i fællesskab vil inspirere til eksperimenter med kunst?* giver projektet indblik i udfordringer og potentialer i tværgående samarbejder i projekter med intentioner om at samskabe pædagogiske aktiviteter inden for rammerne af en eksternt defineret samarbejdsmodel.

Metode

Projektets empiriske grundlag er forskerfortællinger, observationer og interviews. Forskerfortællingerne er baseret på feltnoter, som er skabt via deltagerobservationer ved alle de professionelle møder med børnene om kunsten og efterfølgende interview med de professionelle. Da vi ville undersøge intentionerne om samskabelse og samarbejdet mellem kunstner og pædagoger, var vi som forskere perifert deltagende i forhandlingen af mening undervejs i LegeKunstaktionerne og evalueringsmøderne. På denne måde har vi deltaget som novicer, dvs. nytilkomne i projektet og i en legitim perifer deltagelsesbane (Wenger, 2004). Vi har deltaget som publikum i de forskellige teateraktiviteter, da vi i den position kunne have et overblik og observere, hvad og hvordan samarbejdet forløb mellem pædagoger og kunstner. Derudover indgår mailudvekslingen mellem pædagoger og kunstner, og vi har observeret praktiseringen af samarbejdet på alle planlægnings- og evalueringsmøder. Afslutningsvis har kunstner, pædagoger og ledelse i et fokusgruppeinterview foretaget kollektiv analyse af det empiriske materiale inspireret af deltagerorienteret forskning (Clausen & Hansen, 2007).

Teori

Baggrunden for forskningsinteressen i dette projekt er, at kunstnere i dagtilbud er et relativt sjældent fænomen. Ifølge rapporten "Kortlægning af børns møde med kunst og kultur i dagtilbud" (2015), udarbejdet af Kulturministeriet og Danmarks Evalueringsinstitut. Endvidere viser den, at hvor det sker er det typisk kunstnerne, der rammesætter, planlægger og udfører processerne eller aktiviteterne. Det medfører, at pædagoger ofte ikke følger op på eller udvikler disse efterfølgende. Dermed bliver det klart, at mødet med kunstnere ikke fæstner sig som noget, der indvirker på eller udvikler det pædagogiske samvær eller aktiviteter videre frem. Ligeledes peges der på, at der mangler et reelt tværfagligt eller tværprofessionelt samarbejde (Højholdt, 2015), hvor

begge fagligheder bliver sat i spil, udveksler idéer og erfaringer, og tager ejerskab. Projektet fokuserer med afsæt i teorien om praksisfællesskaber (Wenger, 2004; Lave & Wenger, 2012) på at lave analyser af de professionelle roller og deltagelse i samarbejdet om at udvikle, forberede og afholde et pædagogisk forløb med fortælling og sanser som omdrejningspunkt for daginstitutionens børn. Som udgangspunkt for at forstå mødet om kunst i dagtilbud, har vi brugt Biestas dannelsesperspektiv, hvor det dialogiske møde med kunsten som omdrejningspunkt for det som udpeges eller gives fælles opmærksomhed fremhæves som særligt dannende for deltagende aktører (Biesta, 2017).

Fund

I dette LegeKunst-forløb fik vi empirisk understøttet viden om, at det ikke er problemfrit, når intentionerne om samskabelse udføres på baggrund af en eksternt defineret model, som de parter, som samarbejder om mødet med kunst, ikke har haft direkte indflydelse på. Vi ser i projektet, at både kunstner, pædagoger og børn i varierende grader indtager rollen som centrale deltagere i de skabende processer. Og at dette samarbejde rummer dannende møder og foregår med en ligeværdig fordeling af ansvar. Dette også i de sekvenser, hvor kunstneren deltager som legeleder og ifølge procesmodellen har 75 % af ansvaret og pædagogen som publikum sammen med børnene ifølge procesmodellen har 25% af ansvaret.

I praktisering af LegeKunst-aktiviteterne med børnene foregår kontinuerlige forhandlinger om betydning og mening, og aktiviteterne er præget af både pædagogers og kunstners improvisationer samt en mere ligeværdig fordeling af ansvar end LegeKunstmodel 5 foreskriver. Samtidig viser empirien at samme ligeværdige deltagelse ikke foregår i planlægnings- og refleksionsprocesserne, som i højere grad har fokus på projektets eksterne rammesætning og aktionslæringsstrukturen end på den lokale pædagogiske praksis. I planlægningsfasen foregår kommunikation mellem pædagoger og kunstner som overlevering frem for som ligeværdig meningsforhandling og samskabelsesproces, fordi oplægget er, at kunstneren som ekspert har 75 % ansvar i den første fase af forløbet.

Vi ser således i projektet tegn på, at logikkerne i rollefordelingen, aktionslærings-tænkningen og intentionerne om kvalitets- og kompetenceløft i LegeKunst indebærer udfordrende spændinger. Dette f.eks. mellem et internt undersøgende og reflekterende fokus i et deltagerperspektiv og et eksternt styrende og kontrollerende formål for at sikre kvalitet i projektet (Dahler-Larsen & Krogstrup, 2005; Dahler-Larsen, 2008). Her påpeger vi sammenhænge til en generel tendens med øget eksternt styring af dagtilbudsfeltet, hvilket kan presse den pædagogiske faglighed (Ahrenkiel, 2015). En analyse af et refleksionsmøde vidner om, at pædagogernes og kunstnerens engagement er rettet mod deres fælles virksomhed med børnene og alle de påfund og oplevelser, de har undervejs. Det kræver et arbejde for kunstner, pædagoger og vejleder at oversætte det meningsfulde fra deres fælles praksis, til de former som projektet rummer i forhold til dokumentation i form af "SNIP, SNAP og SNUDE fortællinger" (<https://legekunst.nu/ressourcer-og-inspiration/skabeloner/>).

Når et udviklings- og forskningsprojekt som LegeKunst har intentioner om samskabelse, vurderer vi derfor, med afsæt i dette projekts analyser, at det er vigtigt at være

opmærksom på sådanne tendenser og spændinger på projektstyringsplan. Dette så modeller og evalueringer udformes på måder, hvor de professionelle, som skal virkeliggøre projektets intentioner, oplever, at deres praksis kan udfoldes i en passende balance mellem at være over- og understruktureret.

Procesmodeller bør på én gang skabe en klar retning at engagere sig efter i fællesskaber og en åbenhed for nye veje, hvor processerne kan tilpasses deltagernes behov og blive meningsfulde (Høier m.fl., 2015). I dette forløb ser vi, at deltagernes arbejde med det fælles tema 'Vikinger og nordiske guder' og de professionelle nysgerrighed på hinandens fagligheder, bliver fælles retningsgivende og engagerende for deres samarbejde og samskabelse. Emnet bliver netop fælles retningsgivende og engagerende, fordi det er valgt i dialog mellem de deltagende aktører, hvor dialogen er baseret på en nysgerrighed efter, hvordan hinandens fagområder kan udfolde emnet sammen med børnene. Den kontinuerlige forhandling om emnet og meningsskabelsen i situationerne er afgørende for oplevelsen af ligeværdige deltagelsesmuligheder i samskabelse.

Perspektiver

Vores empiri skabt i denne undersøgelse og vores senere undersøgelse i LegeKunst perioden "samskabte eksperimenter med kunst og æstetik" viser, i tråd med tidligere forskning i samskabelse i dagtilbud (Larsen, 2020), at der kan være store usikkerheder og besværligheder forbundet med at professionelle og borgere med forskellige faglige baggrunde skal samarbejde. Empirien viser også, at der i samarbejdet ofte arbejdes med stafetter, hvor der ikke udveksles og laves egentligt tværprofessionelt samarbejde, forstået som fælles løsninger som overskrider begge fagområder (Højholdt 2015). Der kunne derfor være potentialer i at fremtidige forsknings- og udviklingsprojekter undersøger og eksperimenterer med sådanne møder mellem professionelle i de forskellige projekter, hvor aktørerne har forskelligt blik for faglighed og opgaver. Dermed vil vi i sådanne samarbejdsprocesser kunne udvikle yderligere indsigter, som kan kvalificere den tværgående opgaveløsning, så den i højere grad bliver udvekslende frem for at stilladseres som stafetter.

Vi har i forbindelse med nærværende projekt også brugt perspektiverne fra undersøgelsen ved vores deltagelse i et udviklingssamarbejde med Kulturprinsen, hvor en plakat til støtte af samarbejde med kunstnere er skabt. Her har været fokus på ikke at fremskrive nogle ansvarsprocenter, med ulige ansvarsfordeling, som vi har set kan fremme et stafet organisering af samarbejdet, men i stedet bygges på et ligeværdigt udvekslende møde mellem de forskellige fagligheder. Se plakaten her, hvis du ønsker inspiration til at støtte samarbejde mellem pædagoger og kunstnere om leg og dannelse i dagtilbud: <https://LegeKunst.nu/vi-skaber-LegeKunst/>.

Formidling

Nørgaard, A. K. L., Engrob Adamsen, L. M. & Sander, M. N., (2022). Kunsten at deltage i samskabelse: - om at praktisere samskabelse inden for rammerne af en samarbejdsmodel I: Geer Hammerhøj, L. (red.). *LegeKunst: leg, dannelse, kunst og kultur i dagtilbud*. Samfundslitteratur, s. 219-233 15.

Samskabte eksperimenter med kunst og æstetik

Projektperiode: 30/6-2021 – 30/6-2023

Forskere: Astrid Kidde Larsen Nørgaard og Lise My Engrob Adamsen

Resume og forskningsspørgsmål

Nærværende forsknings- og udviklingsprojekt undersøger, hvordan samarbejdet mellem pædagoger, kunstnere og 0-6-årige børn udfoldes i pædagogiske forløb med kunst og æstetik i fokus. Den didaktiske rammesætning og mål i det nationale børnekulturprojekt LegeKunst er skabelonen og opdraget for daginstitutionens ledelse, ansatte og kunstnere og kulturformidlere (<https://LegeKunst.nu/om/>). I LegeKunst er der formuleret mål om, at projekterne skal ske i samskabelse mellem pædagoger og kunstnere. Nærværende projekt om LegeKunst i selvejende daginstitutioner, bidrager til at besvare forskningsspørgsmålet tilhørende del 2 i VIA's forskning i LegeKunst med forskningsspørgsmålet: *Hvordan udspilles intentionerne om samskabelse, når pædagoger, kunstnere og personale fra kulturinstitutioner i fællesskab vil inspirere til eksperimenter med kunst?*

Projektet bygger på viden, erfaringer og teorianvendelse fra forskergruppens tidligere forsknings- og udviklingsprojekt i LegeKunst i perioden 2019-2023 (<https://www.ucviden.dk/da/persons/astrid-kidde-larsen-n%C3%B8rgaard/projects/>).

Udgangspunktet for nærværende delprojekt er undersøgelsesspørgsmålet:

Hvilke betydninger kan det have, at daginstitutionens personale og kunstner sammen designer og planlægger et forløb om kunst og æstetik – og deri, i hvilken grad og hvordan er det muligt at rammesætte forløbet, så børnene bliver centrale, legitime deltagere, der i udstrakt grad er meddesignere, medimplementatorer og medevaluatorer undervejs i forløbet?

Metode

I nærværende projekt har vi deltaget i møderne mellem deltagerne og interveneret i forhold til projektets fokus på samarbejdet mellem deltagerne. Undersøgelsen er inspireret af praksisforskning og aktionsforskning (Højholdt, 2005; Clausen & Hansen, 2007), og intentionen var således også, at både vidensproduktion og formidling af denne i høj udstrækning skulle være kollektiv. I en interagerende og intervenerende forskningstilgang, hvor forsker og deltagere fra praksis sammen inddrager både teoretisk og praktisk viden i en fælles refleksion, er det intentionen, at der dannes afsæt for eksperimenter i praksis, som giver mulighed for at skabe viden om forskningsprojektets fokus på samarbejde, samskabelse og deltagelsesmuligheder (Clausen & Hansen, 2007). Forskeren observerer deltagerne og giver feedback på handlingerne i form af kritiske refleksioner, der kan danne afsæt for nye eksperimenter i praksis. Forskningen kan således "forstyrre" de observerede deltagere med informationer om, hvad der observeres. Og udover denne spejling kan forskeren i dialog med de deltagende aktører bidrage til udkast til en ny praksis – f.eks. ift. måder at inddrage børnene i pædagogiske aktiviteter forskellige faser. Her bliver det vigtigt, at forskeren, som en væsentlig del af aktionsforskningens videnskabelse, følger eksperimenternes forløb med beskrivende

vurderinger og samtidigt inddrager deltagernes vurdering af eksperimenternes udfald (Laursen, 2020). I praksisforskningens medforskerperspektiv og aktionsforskningens kollektive videnskabelse og interventioner, er der et dobbelt formål om både at skabe viden om verden og forandring i verden, i og med et fokus på udvikling gennem deltagernes læring og/eller erfaringsdannelse. Vi har undervejs i projektet ligeledes brugt en fænomenologisk metode, hvor vi har undersøgt empirien for fremtrædende temaer (Braun & Clarke, 2006). I denne proces fremtræder temaer om mod og tillid, faglighed og improvisation, rammesætning, kommunikation og forhandling i det empiriske materiale.

Teori

I dette projekt defineres samskabelsesbegrebet som et bredspektret fænomen, der både betegner normative idealer for styring og afholdelse af velfærd - og betegner samskabelse i et kontinuum af samarbejdsformer mellem velfærdsarbejder og borgere og samarbejde mellem velfærdsarbejdere i forskellige professioner, frivillige og/eller privatsektoransatte/profitorienterede virksomheder, hvor der er vekslende grader af deltagelse, medbestemmelse, deltagersammensætning og forandringspotentiale (Andersen & Espersen, 2017; Iversen, 2017; Larsen, 2020).

I mødet med praksis inddrager forskerne international teori om co-production og co-creation, særligt med fokus på begreberne med-designer, med-implementator og med-initiator, idet disse begreber bidrager til undersøgelsen af samarbejdets karakter og hvilke deltagelsesmuligheder, der opstår i forløbet (Brandsen mfl., 2018). Dette samskabelsesteoretiske perspektiv understøttes og udvides af praksisteori, hvor 'deltagelse' er et centralt begreb og forstås som en omfattende proces, hvor individet er en aktiv del af sociale praksisfællesskaber, som det skaber identitet i forhold til (Lave & Wenger, 2012). Derudover trækker forskergruppen på teoretisk viden om kunstundervisning/kunstpædagogik, performance design, pædagogik og opdragelse, hvormed perspektiver på pædagogen som opdrager til frihed og selvstændighed i et forpligtende demokratisk fællesskab kan sættes i relation til samskabelsesforløbets forskellige deltagelsesmuligheder og potentialer for dannelsesprocesser (Bamford, 2006; Biesta, 2011, 2014, 2017; Togsverd & Rothuizen, 2017). Samskabelse som samarbejdsform, der i varierende grad opstår som ligeværdige møder mellem individer med forskellige perspektiver og kompetencer, sættes således ind i et lærings- og dannelsesteoretisk perspektiv, idet selve deltagelsen i en gruppe, jf. praksisteori, former både, hvad vi gør, hvem vi er, og hvordan vi fortolker det, vi gør (Wenger, 1998). Dette analytiske blik for grader af involvering, medbestemmelse og autonomi i fællesskabet - som opstår i og med deltagernes handlinger og kontinuerlige forhandlinger om, hvad der er meningsfuldt at gøre og sige - bidrager til at skabe viden om, hvilke betydninger det kan have for børns positioneringer som deltagere i pædagogiske forløb om og med kunst og æstetik, når pædagogisk personale og kunstner har intentioner om samskabelse på tværs af professioner og fagligheder.

Fund

Når rammesætningen bliver åben for eksperimenter og for at udvikle sig på børnenes initiativer, kan børnene blive meddesignere og medimplementatorer af det som faktisk sker i møderne mellem, børn, daginstitutionspersonale og kunstner. At pege materialer

ud (Biesta, 2017), uden at rammesætte retningen for brugen af dem, åbner for børnenes muligheder for at eksperimentere med materialerne, så de kan skabe egne udtryk og fortællinger. Åbenhed for dialoger, nonverbalt såvel som verbalt, om de forskellige brug af materialerne medfører at børnene forhandler om hvordan deres individuelle udtryk kan relatere sig til andre børns individuelle udtryk og blive fælles. Vi ser, at der på denne eksperimenterende baggrund etableres fælles kollektive legeuniverser på børnenes initiativ, hvor børnene i kraft af den åbne måde de voksne har peget materialer ud på, bliver meddesignere i mødet med kunsten.

Børnene deltager ikke i møderne mellem de voksne, hvor der laves aftaler for f.eks. tid og materialer, men empirien viser, at de voksne sammen udvikler en måde, hvorpå de kan planlægge forløbene under hensyntagen til deres forskellige faglige indsigter i og forestillinger om børnenes perspektiver og stemmer. Der udvikles f.eks. lokalt en plakat, som bruges til at brainstorme om børnenes perspektiver forud for de endelige aftaler på planlægningsmøder, og til de løbende refleksioner. Således fastholdes et kontinuerligt fokus på børnenes stemmer, og børnene bliver indirekte meddesignere i planlægnings-, refleksions- og evalueringsfaserne, uden altså at deltage omkring mødebordet. Ud fra samskabelsesteoretiske perspektiver (Brandsen & Honingh, 2015) er børnene ikke deltagere som medinitiativtagere og meddesignere i samskabelse, men de er med som medimplementatorer. Under hensyntagen til børnenes forudsætninger gør de professionelle sig pædagogiske og didaktiske overvejelser over børnenes deltagelsesmuligheder og finder veje til at tilbyde selv helt små børn at eksperimentere med materialer og dermed få indflydelse på, hvordan mødet mellem dagtilbuddets personale, kunstner og børn udvikler sig.

Empirien viser desuden, at de voksne rammesætter mødet på en måde, at de sammen peger noget ud som de med deres ekspertise og forskellige fagligheder vurderer er værd for børnene at beskæftige sig med i forhold til deres socialiserings- og subjektifikationsprocesser (Biesta, 2017). Det kan f.eks. være bestemte materialer, teknikker og kunstneriske udtryks-former, samt eksperimenterende tilgange hertil. Når børnene således inviteres til eksperimenter og forhandlinger om hvad der skal ske, så får de mulighed for central deltagelse i LegeKunst-aktionerne, som de voksne har taget initiativet til og planlagt de didaktiske rammer for, med udgangspunkt i børnenes forudsætninger.

Når kunstnere og pædagoger samarbejder om at pege noget væsentligt ud, er der store dannelsespotentialer for børnene, men også besværligheder og faglige usikkerheder. Der foregår faglig udveksling og forhandling af mening mellem pædagoger og kunstner både, før efter og ikke mindst undervejs i mødet som også rummer udviklingspotentialer for de voksne som indgår i mødet. Disse kontinuerlige forhandlinger er tidskrævende og besværlige i nye relationer mellem professionelle, og sådanne overskridende samarbejdsprocesser kræver en gensidig nysgerrighed overfor hinandens faglige perspektiver, tid og fælles didaktisk opmærksomhed.

Empirien viser desuden, at dét at kunne improvisere i det ustyrlige og uforudsigelige i møderne med børnene om kunst er en væsentlig komponent i pædagogernes faglighed i møder samskabt mellem forskellige fagligheder. God pædagogik i situerede og uforudsigelige sammenhænge handler om at have både viden om, erfaringer med og

holdninger til børns læring og udvikling, samt kendskab til det specifikke barn og børnegrupper i situationen og mod på at reagere herpå.

På baggrund af fund i den samlede projektperiode i LegeKunst og tidligere samskabelses-forskning (Larsen, 2020) har vi i forbindelse til dette projekt udviklet nogle opmærksomhedspunkter i forhold til praktiseret samskabelse mellem forskellige fagligheder (Nørgaard, 2022):

Opmærksomhedspunkter i praktiseret samskabelse:

• Hvorfor vil vi samskabe?

Hvilket formål og behov er der i den konkrete kontekst?

Hvem oplever disse behov? Hvor er behovet opstået?

• Hvordan kan vi samskabe?

Overordnet set: Vær procesorienteret, inddel forløbet i faser, vær afprøvende og eksperimenterende og åben og nysgerrig for andre perspektiver end dit eget. Tag ansvar og lederskab, uden at overstyre eller negligere andre. Prioriter tiden til at etablere et fællesskab gennem handlinger og kommunikation.

Samskabelse er at forhandle i fællesskabet om, hvad der skal ske. Derfor kan resultatet af samarbejdet ikke forudsiges. Og formålet er afgørende at tydeliggøre.

• Hvem deltager, hvordan og hvornår?

Skal alle deltagere være centrale og aktive deltagere, der tager initiativ, designer, udvikler, gennemfører og evaluerer? Eller skal flest muligt være deltagere så godt de kan, hvor nogle så er centrale og andre mere perifere? (refererer tilbage til formålet og behovet).

• Planlægning, rammesætning og lederskab og ejerskab

Hvem er med i hvilke faser af processen?

Faser: Initiativ, idé-og designfase, gennemførelse i praksis/eksperiment og evaluering osv.

Lav konkrete rammer for processen, hvor I afsætter datoer og fordeler ansvar og opgaver mellem jer. Gør rammerne skriftlige og nemme at kommunikere. Men gør også rammerne så tilpas åbne, at deltagerne er med til at definere og udfolde, hvad der skal ske undervejs. Det er langt fra alt, der kan planlægges på forhånd – for der er meget, der forhandles undervejs!

At tage lederskab i samskabelse er at tage ansvar for egen opgaveløsning, være orienteret mod fællesskabet og de behov og udfordringer, der sker der og at tage ejerskab i det fælles projekt. (Hvis dette skal lykkes over tid, er det igen afgørende, at formålet og behovet for samskabelse er noget den enkelte oplever som meningsfuldt).

• Hvordan og hvornår kommunikerer vi?

Er der prioriteret tid og rum til at tale sammen?

Er der f.eks. aftalt en ordstyrer og facilitator, så mødet lykkes?

• Tillid og mod

Det kræver at skabe nye relationer, at kommunikere og samarbejde med nogen, man ikke rigtigt kender og indenfor områder, som måske overskrider det, man er vant til at arbejde med eller at gøre og påtage sig. Så hvis det føles lidt ubehageligt at kaste sig ud i samskabelse og nye måder at gøre tingene på, sammen med andre, som man ikke kender så godt – så er det helt forståeligt og naturligt.

Begynd med mindre projekter og eksperimenter i fællesskab, og lær hinanden bedre at kende, så I får tillid og mod til de større samskabelsesprojekter.

Perspektiver

Vores empiriske materiale i denne undersøgelse viser, at de pædagoger, vi har talt med i dagtilbud, ofte møder forskellige projekter, hvor samarbejde på tværs af fagligheder og eller professioner er påkrævet. Der er indikationer på, at det kan opleves som projekt-trængsel, hvor titler og tilgange er svære for pædagogerne at adskille fra hinanden.

Det kunne derfor være interessant at undersøge omfanget af diverse projekter på dagtilbudsområdet, i stil med undersøgelser af koncepter, som vi ved har præget danske dagtilbud på godt og ondt i en årrække (Aabro, 2016). Det vil være interessant at undersøge, hvilken betydning det kan have for dagtilbuddets opgaveløsning og for dagtilbudspædagogernes professionsidentitet, at der på dagtilbudsområdet findes mange projekter med forskellige projektejere og interessenter, som alle vil 'noget', og ofte noget forskelligt, med hverdagsopgaverne i daginstitutionerne og i dagtilbudsområdet generelt.

Formidling

Nørgaard, A.K.L. & Pugh, H.S. & Poulsen, M. (2022). *Hvad skal vi lege?* PETERgogikum, afsnit 17. Optaget på VIA UC, pædagoguddannelsen v. Frostholt, P.H. & Bjerre, J.

Nørgaard, A.K.L (2022) Oplæg *Samskabelse – sker i fællesskab. Derfor er det så svært.* Afslutningskonference for 'Projekt Forvandling', Limfjordsteateret, Nykøbing Mors.
<https://www.ucviden.dk/da/activities/samskabelse-sker-i-f%C3%A6llesskab-derfor-er-det-s%C3%A5-sv%C3%A6rt>

Desuden adskillige oplæg og dialog med kunstnere, LegeKunstvejledere og koordinatore i region midtjylland ved Kunstnerlaboratorier og netværksmøder.

Se UC-viden-profiler:

<https://www.ucviden.dk/da/persons/astrid-kidde-larsen-n%C3%B8rgaard>

<https://www.ucviden.dk/da/persons/lise-my-adamsen>

Efterskrift: LegeKunst som fest?

Når kunstnere inviteres ind i børnehaver, kan der ske noget særligt. Professionelle med en særlig kunnen inden for det kunstneriske felt mødes med børn og pædagoger, hvor de skal skabe noget sammen. Og i denne proces sættes hverdagens rutiner og gøremål ofte på stand by. Når kunstneren inviteres til at skabe pædagogiske situationer med kunst som omdrejningspunkt sammen med børn og pædagoger, kan denne begivenhed i et teoretisk perspektiv betragtes som en invitation til fest. Hverdagen brydes og deltagerne skal agere i nye roller, opgaver og deltagelsesmåder (Eichberg & Madsen, 2006).

I de indledende overvejelser i vores deltagelse i LegeKunst-projektet diskuterede vi, hvorvidt festmetaforen kunne bidrage til at forberede deltagerne således, at de bedre kunne forstå konteksten og støtte dem til at indgå i samskabelse på meningsfulde måder. Også børnene kender til festens roller, ritualer og rammer og den særlige stemthed, der præger festkulturen. Ville blikket for denne særlige glæde og stemthed i festen (Eichberg & Madsen, 2006) kunne informere og dermed understøtte praksis og analyserne i LegeKunst-projekterne?

Med disse overvejelser in mente begyndte VIA's forskergruppe arbejdet med LegeKunst i en corona-befængt tid, hvilket gjorde det vanskeligt at komme på feltarbejde. Desværre anvendte vi kun festmetaforen i meget begrænset i LegeKunsthforskningen. Dog ser vi stadig et potentiale i at bruge metaforen til forberedelsen og tilgang til LegeKunst-projekter. Men hvorfor festmetaforen?

For det meste er fester kulturelt og socialt konstrueret. De er velforberedte, skaber forventningsglæde og lægger op til bestemte adfærdsformer (Eichberg & Madsen, 2006; Maurer, 2004). Der findes en stærk korrelation mellem form, indhold og adfærd, som påvirker festens deltagere. Hændelserne og festens sociale koder og ritualer huskes i fællesskab, og de kan sætte sig som kollektiv og kulturel hukommelse (Assmann, 2017).

Det har ført os til den antagelse, at festmetaforen med fordel kan kvalificere mødet mellem kunstneren, børn og pædagoger. Herunder kan der nævnes de følgende elementer og spørgsmål som hverken er systematisk ordnet og fyldestgørende.

- **Planlægning ved hjælp af et 'festudvalg'**. (Hvad er fordelene ved at bruge elementer af festkulturen?)

- **Stemthed**. (Kan festens stemthed overdrages til stemthed ved LegeKunst?)

Samskabelsesintentioner: (Kan pædagoger, kunstner og børn skabe temaet for festen?)

- **Nogle af hverdagens regler er sat ud af kraft** (Hvad betyder det for de forskellige deltagere? Hvilke regler er sat ud af kraft?)

- **Deltageres nye roller og funktioner**. (Hvordan forandrer sig kunstnerens, pædagogens og børns rolle i krydsfeltet mellem leg, kunst og pædagogik?)

- **Deltageres samarbejde** (Hvad betyder de forandrede roller for samarbejdet?)

- **Den kollektive og kulturelle hukommelse som dannesskabende elementer.** (Er det muligt at afsløre et særligt potentiale for dannelse ved hjælp af de to begreber?)

Som metodisk greb kan festmetaforen løsrives fra dens oprindelige kontekst og projiceres over som erfaringsbaseret viden til et LegeKunstrelateret formål. Med inspiration i den ovenfor skitserede festkultur kan der være et potentiale for at udvikle planlægningsredskaber og analysebegreber i et samskabelsesperspektiv på et LegeKunstforløb.

Ligeledes kan festmetaforen pege på de særlige forhold som rammerne for LegeKunst har skabt, hvor værterne er pædagoger og børn, der er hjemme i festens lokaler, mens kunstneren ankommer og fra begyndelsen af et LegeKunstforløb (model 5) har et stort ansvar for, hvordan festen skal afholdes.

Referenceliste

- Aabro, C. (2016). *Koncepter i pædagogisk arbejde*. Hans Reitzels Forlag.
- Ahrenkiel, A. (2015). Pædagogfagligheden under pres. I: Klitmøller, J. & Sommer, D. (red.). *Læring, dannelse og udvikling. Kvalificering til fremtiden i daginstitution og skole*, s. 41-59. Hans Reitzels Forlag.
- Albright, A.C. (2019). Life Practices I: V. L. Midgelow (red.), *The Oxford Handbook of Improvisation in Dance*, s. 25-36. Oxford University Press.
- Alterhaug, B. (2004). Improvisation on a triple theme: Creativity, Jazz Improvisation and Communication, *Studia Musicologica Norvegica, Norwegian Journal of Musicology*, 30(1), s. 97-118.
- Alterhaug, B. (2014). Improvisation og gehør i musik og menneskelige relationer, *Social Kritik, Tidsskrift for social analyse og debat*, 26(138), s. 26-35.
- Andersen, L. L., & Espersen, H. H. (2017). Samskabelse, samproduktion og partnerskaber - teoretiske perspektiver. S.107-137. *Partnerskaber og samarbejder mellem det offentlige og civilsamfundet*. Socialstyrelsen.
- Antonovsky, A. (2000). *Helbredets mysterium. At tåle stress og forblive rask*. Hans Reitzels Forlag.
- Assmann, J. (2017). *Das kulturelle Gedächtnis: Schrift, Erinnerung und politische Identität in frühen Hochkulturen*. Verlag C. H. Beck.
- Austring, B. D. & Sørensen, M. (2006). *Æstetik og læring*. Hans Reitzels Forlag.
- Banks, M., & Zeitlyn, D. (2015). *Visual methods in social science*. SAGE Publications.
- Biesta, G. (2011). *God uddannelse i målingens tidsalder – etik, politik, demokrati*. KLIM.
- Biesta, G. (2014). *Den smukke risiko i uddannelse og pædagogik*. KLIM.
- Biesta, G. (2017). *Letting Art Teach*. ArtEZ Academia.
- Blomgren, H. (2019). *Æstetiske processer i daginstitutionen – aktionsforskningsinspireret projekt hvor pædagoger og kunstnere samarbejder*. [Ph.d.-afhandling, Institut for Kulturvidenskaber, Syddansk Universitet. Odense].
- Blume, M. og Blomgren, H. (2022). Jazz i børnehaven. I: L. G. Hammershøj (red.), *LegeKunst. Leg, dannelse, kunst og kultur i dagtilbud*, s. 181-198. Samfundslitteratur.
- Brandsen, T. & Steen, T. & Verschuere, B. (2018). *Co-production and co-creation. Engaging citizens in public services*. Routledge.
- Brandsen, T. & Honingh, M. (2015). Distinguishing Different Types of Co-production: A Conceptual Analysis Based on the Classical Definitions. *Public Administration Review*.
- Braun V. & Clarke V. (2006). Using thematic analysis in psychology, *Qualitative Research in Psychology*, 3:2, s. 77-101.

- Brinkmann, S. and Kvale, S. (2018). *Doing Interviews*. 2nd ed. Sage.
- Candiotto, L. & De Jaegher, H. (2021). Love In Between, *The Journal of Ethics*, 25, s. 501–524. <https://doi.org/10.1007/s10892-020-09357-9>
- Clausen, L.T. & H.P. Hansen (2007). Deltagerbaseret forskning. I: P. Fuglsang, P. Hagedorn-Rasmussen og P.B. Olsen (red.), *Teknikker i samfundsvidenskaberne*, s. 135–155. Roskilde Universitetsforlag.
- Dale, E. L. (1990). *Kunnskapens tre og kunstens skjønnhet. Om den estetiske oppdragelse i det moderne samfunn*. Gyldendal Norsk Forlag A/S.
- Dahler-Larsen, P. & Krogstrup, H.K (2005). *Tendeseer i evaluering*. Syddansk Universitetsforlag.
- Dahler-Larsen, P. (2008). *Kvalitetens beskaffenhed*. Syddansk Universitetsforlag
- De Jaegher, H. (2019). Loving and knowing: reflections for an engaged epistemology, *Phenomenology and the Cognitive Sciences*. Vol. 20, s. 847–870. <https://doi.org/10.1007/s11097-019-09634-5>
- De Jaegher, H. & Di Paolo, E. (2007) Participatory Sense-Making: An enactive approach to social cognition, *Phenomenology and the Cognitive Sciences* 6(4), s. 485-507. <https://doi.org/10.1007/s11097-007-9076-9>
- De Jaegher, H. (2021). Seeing and inviting participation in autistic interactions. *Transcultural Psychiatry*, 0(0), s. 1–14. <https://doi.org/10.1177/13634615211009627>
- Dohn, N. B. (2008). Fordrer adækvat aktionsforskning 'viden i praksis'? Nogle videnskabsteoretiske overvejelser, *Res Cogitans*, 1(5), s. 57-85.
- Doughty, S. (2019). I notice That I'm Noticing. I: V. L: Midgelow (red.), *The Oxford Handbook of Improvisation in Dance*. Oxford University Press.
- Eichberg, H. & Madsen, B. V. (2006). *Idræt som fest – bogen om landsstævnet*. Klim.
- Fuchs, T. & De Jaegher, H. (2009). Enactive intersubjectivity: Participatory sensemaking and mutual incorporation, *Phenomenology and the Cognitive Sciences*, 8(4), s. 465–486. <https://doi.org/10.1007/s11097-009-9136-4>
- Guss, F. G. (2016). *Barnekulturens iscenesættelser. I Lekens dynamiske verdener*. 1. udgave, 2. oplag. Cappelen Damm Akademisk.
- Gustavsson, B. (2001). *Vidensfilosofi*. Pædagogiske linjer. KLIM.
- Hammer, A. (2015). Innramninger av det lekende – performance, ritualisering, drama og teatralitet som lekende kommunikasjon I: A. Hammer & G. Strømsøe (red.), *Drama og skapende prosesser i barnehagen*, s. 21-47. Fagbokforlaget.
- Hammershøj, L. G. (red.). (2022). *LegeKunst. Leg, dannelse, kunst og kultur i dagtilbud*. Samfundslitteratur.
- Hammershøj, L. G., Sørensen, M.C. og Thorsen, Th. (2022). Indledning. I: Hammershøj, L. G. (red.), *LegeKunst. Leg, dannelse, kunst og kultur i dagtilbud*. Samfundslitteratur.

- Hammershøj, L. G. (2017). *Dannelse i uddannelsessystemet*. Hans Reitzels Forlag.
- Hansen, B. B., og Holm Ingemann, J. (red.). (2016). *At se verden i et sandkorn: om eksemplarisk metode*. Samfundslitteratur.
- Haugsted, M. T. (1999). *Handlende mundtlighed. Mundtlig metode og æstetiske læreprocesser*. Danmarks Lærerhøjskole.
- Hohr, H. (1994). Estetisk dannelse i didaktisk perspektiv. I: S. V. Knudsen (red.), *Æstetik og didaktik 2*. Danmarks Lærerhøjskole.
- Hohr, H. & Pedersen, K. (1996). *Perspektiver på æstetiske læreprocesser*. Dansk lærerforeningen.
- Hov, A. M. & Neegaard, H. (2020). The potential of chest mounted action cameras in early childhood education research, *Nordic Studies in Science Education* 16(1), s. 4-17. <https://doi.org/10.5617/nordina.7049>.
- Hulgård, E., Juul-Olsen, M., & Nielsen, E. N. (2016). *Samskabelse og socialt entreprenørskab. En casebaseret grundbog til professionsuddannelserne*. Hans Reitzels Forlag.
- Hviid, P. (2002). Leg og udvikling. I: O. Løw & E. Svejgaard (red.), *Psykologiske grundtemaer*, s. 302- 320. KVAN.
- Høier, M.O. & Hersted, L. & Laustsen, L. (2015). *Kreativ procesledelse. Nye veje til bedre praksis*. Erhvervspsykologiserien. Dansk Psykologisk Forlag.
- Højberg, H. (2013). Hermeneutik. Forståelse og fortolkning i samfundsvidenskaberne. I: L. Fuglsang, P. B. Olsen, & K. R. (red.), *Videnskabsteori i samfundsvidenskaberne. På tværs af fagkulturer og paradigmer*, s. 289-324. Samfundslitteratur.
- Højholdt, A. (2015). *Tværprofessionelt samarbejde i teori og praksis*. Hans Reitzels Forlag.
- Iversen, A. (2017). *Det paradoksale begreb: Hvad vi taler om når vi taler om samskabelse. Og det vi gør*. En del af ph.d.-serien for det humanistiske fakultet, Aalborg Universitet.
- Jørgensen, D. (2001). *Skønhedens metamorfose. De æstetiske idéers historie*. Odense Universitetsforlag.
- Kampmann, J. (2009). Barndommens rationalisering og rationering. Om børns pædagogiserede hverdagsliv. I: S. Højlund (red.), *Barndommens organisering. I et dansk institutionsperspektiv*, s. 149-172. Roskilde universitetsforlag.
- Kemmis, S. (2009). Action research as a practice - based practice. I: *Educational Action Research*, 17,3, s. 463-474. <https://doi.org/10.1080/09650790903093284>
- Kildedal, K. & Laursen, E. (2014). Professionsudvikling – udvikling af professionel praksis gennem aktionsforskning. I: G. Duus, M. Husted, K. Kildedal, E. Laursen & D. Tofteng (red.), *Aktionsforskning. En grundbog*, s. 81-96. Samfundslitteratur.
- Klafki, W. (2011). *Dannelsesteori og didaktik: nye studier*. KLIM.
- Knoblauch, H. (2005). Focused Ethnography, *Forum: Qualitative Social Research*, vol. 6, no. 3, Art. 44.

- Knoblauch, H. & Schnettler, B. (2012) Videography: Analysing video data as a “focused” ethnographic and hermeneutical exercise, *Qualitative Research* 12(3), s. 334–356. <https://doi.org/10.1177%2F14687941111436147>.
- Knoblauch, H. & Tuma, R. (2020). Videography: An Interpretative Approach to Video-Recorded Micro-Social Interaction. I: L. Pauwels & D. Manny, (red.), *The SAGE Handbook of Visual Research Methods*. Second Edition. SAGE.
- Korsgaard, M.T. (2021). Pædagogisk takt - handling, eksemplaritet og dømmekraft, *Dansk Pædagogisk Tidsskrift*, #2, <https://dpt.dk/temanumre/2021-2/paedagogisk-takt-handling-eksemplaritet-og-doemmekraft/>
- Kulturministeriet (2015). *Kortlægning af børns møde med kunst og kultur i dagtilbud, rapport udarbejdet af Kulturministeriet*, Rambøll og Danmarks Evalueringsinstitut. https://slks.dk/fileadmin/user_upload/0_SLKS/Dokumenter/Boern_og_unge/Smaa_boern/Kortlaegning_-_dagtilbud.pdf
- Larsen, A.K. (2020). *Samskabelse i daginstitutioner*. En udgivelse i serien Afhandlinger fra Ph.d.- skolen for Mennesker og Teknologi. Roskilde Universitet.
- Laursen, E. (2020). Aktionsforskning og organisatorisk læring. I: Frimann, S. & Jensen, J.B. & Sunesen, M.S.K. (red.). *Aktionsforskning i et læringsperspektiv*. Hans Reitzels Forlag
- Lave, J. & Wenger, E. (2012). *Situeret læring: Legitim perifer deltagelse*. Samfundslitteratur.
- Launsø, L., Rieper, O. & Olsen, L. (2017). *Forskning om og med mennesker. Forsknings-typer og forskningsmetoder i samfundsfag*. 7. udg. Munksgaard.
- Lunde, M. E. (2021). Ringer i vann. I: Elle, Ø. & Nyhus, M. R. (red.), *Kunstmøter og estetiske processer med de yngste barna (0-3 år)*, s. 119-133. Fagbokforlaget.
- Løkken, G. (2009). The Construction of “toddler” in Early Childhood Pedagogy, *Contemporary Issues in Early Childhood*, volume 10, Number 1, s. 35-42. <http://dx.doi.org/10.2304/ciec.2009.10.1.35>
- Madsen, B. (2000). *Dialog og gensidig forståelse. Om klar kommunikation i organisationer*. Forlaget Dafolo.
- Maurer, M. (red.). (2004). *Das Fest. Beiträge zu seiner Theorie und Systematik*. Böhlau Verlag.
- Midgelow, V. L. (2019). Introduction – Improvising Dance: A Way of Going about Things. I: V.L. Midgelow, (red.), *The Oxford Handbook of Improvisation in Dance*, s. 1-21. Oxford University Press.
- Miles, MB, Huberman, AM & Saldaña J. (2014). *Qualitative Data Analysis – A Methods Sourcebook*. 3rd ed. Arizona State University, SAGE Publication.
- Mohn, B. E. (2010). Zwischen Blicken und Worten. Kamera-ethnografische Studien. I: G. E. Schäfer & R. Staeger (red.), *Frühkindliche Lernprozesse verstehen. Ethnographische und phänomenologische Beiträge zur Bildungsforschung*. Juventa Verlag.

- Mouritsen, F. (1996). *Legekultur. Essays om børnekultur, leg og fortælling*. Odense Universitetsforlag.
- Nielsen K. Aa. (2007). Aktionsforskningens videnskabsteori. I: L. Fuglsang & P. B. Olsen (red.), *Videnskabsteori i samfundsvidenskaberne*, s. 517-546. Roskilde Universitetsforlag.
- Nørgaard, A. K. L. & Adamsen, L. M. E. & Sander, M. N. (2022). Kunsten at deltage i samskabelse – om at praktisere samskabelse inden for rammerne af en samarbejdsmodel I: L. G. Hammershøj (red.), *LegeKunst. Leg, dannelse, kunst og kultur i dagtilbud*, s. 219-233. Samfundslitteratur.
- Nørgaard, A. K. L. (2022). *Samskabelse – sker i fællesskab. Derfor er det så svært! At komme fra at ville og burde, til at kunne gøre*. VIA University College: <https://www.ucviden.dk/da/activities/samskabelse-sker-i-f%C3%A6llesskab-derfor-er-det-s%C3%A5-sv%C3%A6rt>
- Pacini-Ketchabaw, V., Kind, S. & Kocher, L. L. M. (2017). *Encounters With Materials in Early Childhood Education*. Routledge.
- Pestoff, V. (2018). *Co-Production and Public Service Management - Citizenship, Governance and Public Services Management*. Routledge Critical Studies in Public Management.
- Pink, S., Sumartojo, S.; Lupton, D. og Heyes LaBond, CH. (2017). *Empathetic technologies: Digital materiality and video ethnography*. *Visual Studies*, 32(4): 371- 381.
- Pink, S. (2015). *Doing visual ethnography*. SAGE.
- Raudaskoski, P. (2020). Observationsmetoder (herunder videoobservation). I: S. Brinkmann & L. Tanggaard (red.), *Kvalitative metoder. En grundbog*, s. 117-136. Hans Reitzels Forlag.
- Rheinberger, H.-J. (2006). *Experimentalsysteme und epistemische Dinge*. Suhrkamp.
- Rheinberger, H.-J. (2014). Über Serendipität – Forschen und Finden. I: Boehm. G. m.fl. (red.), *Imagination. Suchen und Finden*. Wilhelm Fink: s. 233-234.
- Rosa, H. (2021). *Resonans. En sociologi om forholdet til verden*. Eksistensen.
- Rose, G. (2016). *Visual Methodologies. An Introduction to Researching with Visual Materials*. SAGE Publications Ltd.
- Ross, M. (1978). *The Creative Arts*. London: Heinemann Educational Books Ltd.
- Rönnerman, K. & Salo, P. (2012). "Collaborative and action research" within education, *Nordic Studies in Education*, 32(1), s. 1 - 16.
- Rönnerman, K., Furu, E. M., & Salo, P. (2008). Conclusion and Challenges. Nurturing Praxis. I: K. Rönnerman, E. M. Furu & P. Salo (red.), *Nurturing Praxis. Action Research in Partnerships Between School and University in a Nordic Light*, s. 267-280. Sense Publishers.
- Skovbjerg, H.M. (2021). *On Play*. Samfundslitteratur.

Steinsholt, K. & Øksnes, M. (2003). Kunsten å fange øyeblikket – et essay om lek som improvisasjon. *Norsk Pedagogisk Tidsskrift*, 87(1-2), s. 56-68.

Tanggaard, L. (2017). Fænomenologi som kvalitativ forskningsmetode. I M. Järvinen, & N. Mik-Meyer. *Kvalitativ analyse. Syv traditioner*, s. 81-102. Hans Reitzels Forlag.

Toft, H. (2021). Connected play as intra-action. Doing CupSong with YouTube. I: M. Alasuutari, M. Mustola & N. Rutanen (red.), *Exploring Materiality in Childhood. Body, Relations and Space*, s. 55-72. Routledge.

Togsverd, L. & Rothuizen, J.J. (2017). *Pædagogiske ballader. Perspektiver på pædagogisk faglighed*. Samfundslitteratur.

Togsverd, L. & Rothuizen, J.J. (2020). *Hvordan danner pædagogstuderende professionsidentitet i pædagoguddannelsen?* DPP. <https://www.ucviden.dk/da/publications/hvordan-danner-p%C3%A6dagogstuderende-professionsidentitet-i-p%C3%A6dagogud>

Wenger, E. (1998). *Praksisfællesskaber læring mening og identitet*. Hans Reitzels forlag.

Wenger, E. (2004). *Praksis fællesskaber*. 1. udgave 2. oplag. Hans Reitzels Forlag.

Zahavi, D. (2018). *Fænomenologi. En introduktion*. Samfundslitteratur.